

КРИВАВІ ДІЯМАНТИ

В скарбниці кожного державного народу найкоштовнішим скарбом є його минуле. Історія державного народу неначе діаманти — дбайливо збирається й коштувано опрацьовується. В музеях — вона стоїть за габльотками, під шклом у пишних залах. В бібліотеках — нею покриті кількометри полиць, де вона стоїть великими й грубими книгами в шкіряній оправі з золотими тисненнями. По всій території держави розкидані пам'ятки й стоять горді пам'ятники. З вершків пірамід, з румовищ Помпеї чи Колізею, з вікон Лювру чи з веж Вестмінстеру, з мурів Софії, з святинь Бангкоку чи навіть з окопів Вест Пойнту — глядять на нас віки й тисячоліття історії і говорять до нас живою мовою. І свої й чужі схиляють голову перед минулим, віддають пошану потові й крові предків, що ці пам'ятки будували й їх своїми грудьми боронили.

У державного народу нічого не пропадає: його дбайливо й заздрісно збирають історики в архівах, а потім опрацьовують і дають книги, які дишуть живими подіями й витискають печать на майбутніх поколіннях.

А в народу недержавного? Нема більшого грабунку, як грабунок історичної спадщини. Україні зрабовано її ім'я, варварські окупанти знищили наші роди, що були живими носіями історії, нещадний степовий вітер

розвіяв попіл руїн, які ще залишив окупант. Так з далеким минулим. А з близьким, з вчорашнім? Нема історика, нема архіву, нема музею, нема бібліотеки. Ворог нищить навіть могили — мертвих викидає, вбиває німі горбки гробів, щоб і вони часом не сказали правди. Історичні факти перекручується, затирається. Вистарчить згадати трагічну історію української боротьби проти німецького окупанта й при тому подумати, що не раз непоінформовані чужинці ще й сьогодні намагаються зробити з українського народу «прихильника німців»... За мільйони жертв у боротьбі з Німеччиною з нас зроблено — коляборанта! Чому? Бо не написана історія цієї боротьби. Де вона? Або в гробах, разом з борцями, або розсипана діамантами — найдорожчими нам, по руїнах спалених сіл і міст, по вивернутих вибухами бомб і гранат кладовищах, присипана порохом шляхів, якими мандруємо чужиною, несучи на собі замість пашпорту нашої історії тільки поліційну табличку на грудях, де стоїть мертвим числом «апатрид», «стейтелесс», або ще більш безобличне: ДП...

Хто збере ці діаманти, що світяться відблиском крові й зложить з них найдорожчу в світі діядему, корону слави невмирущої й непримиримої, вічно воюючої за свою гідність і гідність світу проти рабства й руїни — української нації? Хто позбирає ці діаманти, що кривавляться скаргою на грішне забування їх?

В щоденних турботах, в палючих соромом суперечках за мале, ми забуваємо про велике. Ми гриземся за відпадки, не гідні навіть пса, а не хочемо стати тими, що копають діаманти — червоні як рубін і важкі та дорогі на стільки, що їм не знайде ціни найкращий шліфувальник Амстердаму. І треба аж келії в'язниць, треба в'язничного режиму всяких переходових таборів чи примусового безробіття, щоб з хламу безсенсовних розмов почали вилуцуватись перлини історії. Кожен укра-

їнець носить при собі ці діаманти, але не звертає уваги, ані на їх казкову ціну, ані на їх кривавий кольор. І лише випадково в ешелоні переселенців до Франції почулось слово «Везуль». Але більш нічого. І треба було аж голодання і невиданої в світі нудьги переселеного табору в Нансі, щоб почути історію, яку пройшов Український Курінь у Франції й яку описує систематично книга Мирослава Небелюка «Під чужими прапорами». Якому щасливому випадкові, чи якому зрозумінню ваги писаної історії завдячуємо книгу М. Небелюка — про це нехай скаже автор сам. Ми можемо лише ствердити вагу цієї книги, першої про участь українців в останній війні.

В гігантському змагу останньої війни — українці взяли масову участь. Перейдіть лише цвинтарі поляглих в Нормандії, огляньте лише жертви великого союзного десанту на побережжях Франції і на вояцьких хрестах знайдете стільки українських прізвищ, що вам зробиться соромно за весь т. зв. культурний світ, для якого не існує Україна, хоч українська кров лялалась під англійським, канадійським, американським та яким хочете іншим прапором за спільні ідеали, в яких осягненні українська участь замовчана і сильні світа цього, як напр. Черчіль, згадуючи кожний човен затоплений німцями, ніколи не згадають, що на Монте Кассіно, в Нарвіку, в Авранші у всіх Ульгатах і Ріва Белля — лялалась українська кров і тепер вона там лежить кривавими діамантами в чистому піску побережжя, де кожного літа сотні тисяч визволених тією кров'ю людей гріються на сонці й заливаються безжурним сміхом відпустки над морем...

А хто скаже про те, що в Дієпп українці становили в три рази більший відсоток канадійських частин, як становлять відсоток населення Канади? А хто взагалі чув, що в канадійському батальйоні, який боронив Гон-

Конґу бoем, чи не одним з найславніших в останній війні, українці становили відсоток, що в чотири рази перевищує відсоток, який вони становлять в числі населення Канади, не кажучи вже про відсоток, який вони мають в парламенті... А хто порохує кров українців в болотах Маастріхту, на бетоні укріплень Кореджідору чи Батаану, в джунглях Індокитаю, на рижових полях Кореї, в снігах Сталінграду, в болотах Білорусі, на степах Мадярщини й барикадах Берліну?

Так можна б питати без кінця. Але це будуть риторичні питання. Порохує колись українська держава, що дістанеться до всіх архівів.

Але є історія, яка не попадає до архівів. Цю історію треба збирати, поки вона ще не затерлась порохом забуття. Треба її писати, поки ще в людей збереглись черевики, заפורошені шляхами походу, поки ще в людей є скривавлені сорочки, црострілені шапки, поки ще перед очима стоять похорони друзів, поки ще в ухах лунають сальви езекуційних відділів. І в цьому власне вага книжки Мирослава Небелюка, що він в ній зібрав оповідання і документи ще не засохлої історії. Що він ще записував перебіг боїв з оповідань, які пахнуть кровю і дзичать свистом куль, а не з оповідань «емеритованих генералів». Списані ці речі пізніше, були б менш повні й менш безпосередні.

Але в книзі М. Небелюка знаходимо не лише історію боротьби українців під чужими прапорами. В ній знаходимо також історію боротьби проти того, щоб українська кров лялалась за її ворогів — історію боротьби проти примусового включення українців до польської армії у Франції, боротьби, якої сам був учасником. Ця, одна із славних сторінок української еміграції, відкривається вперше для широкого читача. Вперше накреслено тут історію Українського Народного Союзу, що визначав обличчя української еміграції у Франції. По-

дібних сторінок є більше й також вони пропадають в безвісті еміграційних перемін. Тому українці у Франції, як і всі українці, можуть бути гордими цією книгою, що служить великому ділу складання коштовної діядами скарбниці української історії.

Нехай же ця книга, що написана з серцем і дише життям та боротьбою, буде заохотою для автора збирати дальші діаманти нашої історії, а для нас всіх нехай буде осторогою: не ожебрачуймо себе самі, розгублюючи скарби, що капають кровю, що творять історію України й нам на чужині дають державний паспорт. Бо в кого нема держави, тому державну приналежність дає боротьба за неї.

О. ЖДАНОВИЧ

З М І С Т :

	Стор.
О. Жданович: КРИВАВІ ДІЯМАНТИ	5
I. — Граф ГРИГОР ОРЛИК	13
II. — МІЖ ДВОМА ВІЙНАМИ	23
<i>Стан української еміграції у Франції</i>	24
<i>Український Народний Союз у Франції</i>	
1. Його заложення	29
2. Діяльність Союзу	32
3. "Українське Слово" і Друкарня	41
4. Акція проти Союзу	48
5. Стан Союзу перед вибухом війни	51
III. — ПІД ПРАПОРИ ФРАНЦІЇ	67
Іван Курок: <i>Щоденник легіонера</i>	85
<i>Роки 1944-1945</i>	105
IV. — УКРАЇНСЬКИЙ КУРІНЬ ім. Ів. БОГУНА	109
<i>Вступ</i>	111
<i>Курінь ім. Івана Богуня (1944)</i>	113
1. Організація Українського Куреня	116
2. На французькій землі	116
3. На сліді французьких повстанців	119
4. Несподіваний наваз	123

5. Останні перешкоди	126
6. Кривава розправа	132
7. Курінь ім. Івана Богуня	140
8. У Конфракуртському лісі	142
9. У лісі Шерліє	146
10. Бої з козаками	151
11. В дорозі до Конфракуртського лісу	156
12. Бій у селі Ля Невель-ле-Се	160
13. Американські парашутисти	162
14. Бої за Конфракур	165
15. Свято визволення	171
16. Останнє завдання. Відпочинок. Розв'язання курєня	172
17. Підсумки	174
V. — КУРІНЬ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	183
Французький документ про Курінь ім. Т. Шевченка	188
VI. — ВІДДІЛ Пор. КРУКОВСЬКОГО	195